

Sellest lehest loe:

Vallavolikogu istung
toimus 25. veebruaril

Hellamaa Perekeskuse
teated

Tulge meile ja te ei
kahetse

Palade kooli näiteringi
20. lavastus

Projektõppe nädal
Palade Põhikoolis

Haldusreformist

Sadama maa-ala
detailplaneeringu
(KSH) programmi
kavand

Toimetulekutoetuse
avalduste
vastuvõtmine

Veebruari ja
märtsikuu
juubilarid

Mikromaailm Palade Loodushariduskeskuses

Palade looduskeskuses on avatud üsnagi erilise ja huvitav näitus või õigemini töötuba. Eesmärgiks tuletada meelde ja pakkuda uut rakuõpetuses ja mikroskoobiga töötamisel. Seni oleme tutvustanud oma väljapanekutel erinevas vormis taimi nii võrsete kui herbaarlehtedena. Loodetavasti mäletate näitust linnupesadest või suurt huvi pakkunud seenenäitust Kärkla turuplatsil. Seekord kutsume teid rakkude, kudede ja väikeste loomakeste maailma. Looduskeskuses on erinevad preparaadid sätitud 16. mikroskoobi kõrvale. Uurida saab erinevaid kudesid taimede juurest ja varrest. Algloomadest on eksponeeritud kingloom, silmviburlane, amööb ja malaariaplasmooidium. Väga põnev on vaadata putukate suiseid. Mikroskoobi all tunduvad sääse pistesuised lausa hirmuäratavad, kärkse silmad aga nagu päratu suured kaleidoskoobid. Sidekudedest on esindatud veri, kõhr ja luukude. Veel epiteelkoed, erinevaid lõikeid närvisüsteemi ja meeheelundite kudedest, näiteks koera seljaaju, hiire sisekõrv jne.

Avaüritusel tutvustas Öngu kalakasvatuse laboritöid bioloog Merle Kääri. Teatavasti viljastatakse kalakasvatases meriforelli mari, maimud kasvatatakse kaheaastasteks ja siis lastakse nad laia maailma. Merle mikroskoobis sai vaadata marjateras olevat meriforelli eelvastset. See oli juba midagi!

Käina Gümnaasiumi bioloogiaõpetaja Anneli Sadam näitas, kuidas demonstratsioonmikroskoobi abil saab mikroskoobi all nähtu suurele ekraanile projitseerida. Kärkla ÜG õpetaja Kersti Lüsi tõi kaasa proovid bakterikülvidest. Nende kasvu võib nüüd Paladel edasi jälgida. Lauka PK lapsed ja õpetajad Krista Rannast ja Siiri Pielberg tõi uurimiseks kaasa nii kilpkonnade kui kalade akvaariumide vett. Lisaks püsipreparaatidele oli avamisel ja on ka järgneva nädala jooksul kõigil huvilistel võimalik lihtsamaid preparaate ise valmistada ja nähtut joonistada. Mikropreparaadi jooniste näidised on Krista Luugilt.

Töövahendid — paberid ja pliatsid — on looduskeskuse poolt. Igal töölaual on valik preparaadi valmistamiseks. Kliivia lehel on võimalik leida õhulõhed, sambla ja vesikatku lehel paistavad hästi klorofüllil sisaldavad rakud. Veel pakume uurimiseks sammalde risoidi, mitut liiki hallitust, akvaariumide vett, vesikakandi jalgu ja kindlasti midagi veel.

Karin Poola

Palade Loodushariduskeskus

Vallavolikogu istung toimus 25. veebruaril 2009.

Istungit juhatas volikogu esimees Antti Leigri.

Istungist võtsid osa volikogu liikmed Antti Leigri, Tiiu Alas, Maimu Nõmm, Toomas Remmelkoor, Kalev Liit, Sirje Reinpal, Aivo Pere.

Istungilt puudusid volikogu liikmed Anne Undo, Peeter Vohu, Anton Kaljula, Arne Kuli.

Istungist võttis osa vallavanem Ants Orav.

1. SOERA maa-ala detailplaneeringu kehtestamine

Otsustati: kehtestada Pühalepa vallas Palade külas asuva SOERA maa-ala detailplaneering (Dagopen OÜ Projektbüroo töö nr 08-51).

2. HELTERMAA SADAMA kinnistu detailplaneeringu kehtestamine

Otsustati: kehtestada Pühalepa vallas Heltermaa külas asuva Heltermaa sadama kinnistu detailplaneering (Dagopen OÜ Projektbüroo töö nr 08-125), millega muudetakse planeeringualal Pühalepa Vallavolikogu 16.03.199 otsusega nr 123 kehtestatud Heltermaa sadama detailplaneeringut.

3. PÄRTOVI kinnistu detailplaneeringu kehtestamine

Otsustati: kehtestada Pühalepa vallas Heltermaa külas asuva PÄRTOVI kinnistu detailplaneering (Matto Maakorralduse ja Kinnisvarabüroo töö nr MB08-DP16).

4. Katastriüksuse sihtotstarbe määramine (Kuri kiriku)

Otsustati:

1. Tunnistada kehtetuks Pühalepa Vallavolikogu 23.09.2008 otsus nr 308 „Katastriüksuse sihtotstarbe määramine“.

2. Määrata Pühalepa vallas Kuri külas Kuri kiriku kinnistu 1. maatüki (katastritunnus 63901:001:0258, üldpind 6,16 ha, sihtotstarve sotsiaalmaa) jagamise tulemusel tekkivate KURI KIRIKU katastriüksuse (üldpind 4,55 ha) sihtotstarbeks **ühiskondlike ehitiste maa** ja KURI KALMISTU katastriüksuse (üldpind 16 038 m²) sihtotstarbeks **üldkasutatav maa**.

5. Katastriüksuse sihtotstarbe määramine (Lee)

Otsustati: määrata Pühalepa vallas Sakla külas Lee kinnistu (katastritunnus 63901:001:2960, üldpind 1,23 ha, sihtotstarve elamumaa) jagamise tulemusel tekkivate LEE katastriüksuse (üldpind 8437 m²) sihtotstarbeks **elamumaa** ja RUUDI katastriüksuse (üldpind 3668 m²) sihtotstarbeks **elamumaa**.

6. Vaba põllumajandusmaa kasutusvaldusse saaja kinnitamine (OÜ

Mardi)

Otsustati:

1. Tunnistada kehtetuks Pühalepa Vallavolikogu 18.01.2005 otsus nr 163 „Vaba põllumajandusmaa kasutusvaldusse saaja kinnitamine“.

2. Kinnitada vaba põllumajandusmaa kasutusvaldusse saaja järgmiselt:

Maatük i nr	Asukoht	Pindala ha	Taotleja			
			Nimi	Äriregistri	Asukoht/	Esindaja
439	Paluküla/ Lõpe küla	14,6	OÜ Mardi	1039814 7	Palade küla Pühalepa vald	Sulev Matto

7. Munitsipaalomandisse taotletavate maatükkide sihtotstarbe määramine

Otsustati:

1. Määrata Pühalepa vallas projekteeritava Pühalepa-Käina kergliiklustee munitsipaalomandisse taotletavate maatükkide nimed ja sihtotstarbed järgmiselt:

1.1. Suuremõisa külas endistel Vahtra A-63 ja Kaevu A-182 talumaadel asuv maatükk ligikaudse suurusega 2600 m², nimetusega **Sanglepa allee lõik 100**, sihtotstarbega **transpordimaa**;

1.2. Suuremõisa külas endisel Kooli A-67 talumaal asuv maatükk ligikaudse suurusega 7535 m², nimetusega **Sanglepa allee lõik 200**, sihtotstarbega **transpordimaa**;

1.3. Kalgi külas endisel Metsääre A-25 talumaadel asuv maatükk ligikaudse suurusega 120 m² nimetusega **Sanglepa allee lõik 300**, sihtotstarbega **transpordimaa**.

Hellamaa Perekeskus

Märtsikuu tegevused:

Lauluproov – 4., 11., 18. ja 25. märtsil
kell 12.00

Tantsuproov – 5., 12., 19. ja 26. märtsil
kell 12.00

Lastering – 15. märtsil kell 11.00

Pastoritund – 15. märtsil kell 14.00:

Perearsti vastuvõtt –
25. märtsil kell 14.00

Tervisevõimlemine – 5., 12., 19.
ja 26. märtsil kell 17.30

Käsitööring Hellamaal 12. ja 26.
märtsil kell 15.00

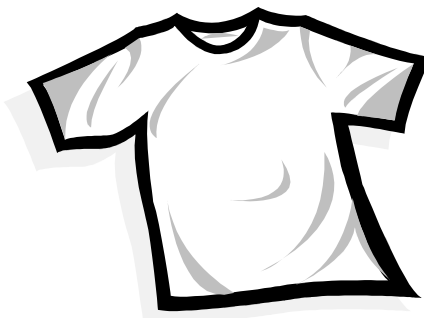
Küladevaheline mälumänguturniir
toimub 4. märtsil kell 18.30

KASUTATUD RIIETE MÜÜK
HELLAMAA PEREKESKUSES
TÖÖPÄEVITI 9.00-16.00

Korralikud asjad taas käiku !

Head inimesed, kellel on ära anda riideid, jalanõusid, tekke, patju, voodipesu jms või mittevajalikku töökorras kodutehnikat ja mööblit, saate seda teha Hellamaa Perekeskuses. Ära antavad asjad peavad olema puhtad ja terved.

Täpsem info telefonil 469 4630.

TULGE MEILE JA TE EI KAHETSE

Aeg lendab nii kiiresti, et ei märkagi kui suvest saab sügis, pisitasa hakkavad õues toimetamised kokku tõmbuma, päevad lühenevad ja paratamatult tuleb otsida rohkem tubast tegevust, kuni kevad kutsub jälle aeda ja põllule. Vahepeale jääb aga pime ja kõle aeg, mil saab pühenduda oma hobidele ning rohkem suhelda eakaaslastega. Hea võimalus selleks on kokku saada Hellamaal Perekeskuses, kus leidub tegevust igale eale.

Pühalepa Lustiliste lauljad ja tantsijad jätkavad juba kaheteistkümnendat aastat oma tavapäraseid harjutusi Aune Orgi ja Tiiu Vannase juhendamisel. Eks taidlejale on eesmärgiks omandatud ka teistega jagada ja nii on iga esinemine nagu aruanne saavutatust. Juba sügisel pannakse paika suuremad üritused, et oleks, mille nimel pingutada. Möödunud aasta novembrilõpu tuisupäeval käisid lauljad-tantsijad külas Märjamaa vallas Sipa Naisseltsil ja ühiselt sai peetud vahva pidu, kus hiidlased üllatasid sipalasi väikese kadripäeva kavaga. Detsember on perekeskuses alati väga toimetusterohke aeg. Kuu algul toimus Pühalepa kirikukoori „Anna“ advendikontsert, mida nautisid kuulajad nii meie vallast kui ka kaugemalt. Pühalepa Lustilised omakorda esinesid väikese isetegevuskavaga Kärđlas traditsioonilisel jõululaadal. Lauljad külastasid Samaaria ja Tohvri hooldekodu, viies kingiks tavapärase jõulukontserdi. Enne aasta lõppu kohtusid valla pensionärid Hellamaal jõulupeol, kust ei puudunud muusikalised üllatused ja jõuluvana suure kingikotiga. Pühadeaja lõpetasid valla kõige väiksemad kodused lapsed oma jõulupeoga.

Pärast aastavahetust ja väikest hingetõmbeaega läks jaanuaris elu jälle uue hooga käima –jätkuvad laulu- ja tantsuproovid, koos käivad mitmed muud huviringid, kavas on ka suuremaid üritusi. Kõige lähem neist oli Eesti Vabariigi 91. aastapäeva pidulik tähistamine Hellamaal. Kõrgemas on plaan naljakuu aprilli tähistamiseks. Aprilli lõpus tahame Pühalepa valla pensionäre esindada maakonna eakate kevadkontserdil Kärđlas. Mais tähistame pidulikult emadepäeva ja kuu lõpul osaleme oma taidlejatega valla kevadkontserdil. Seejärel saabub jaanikuu traditsioonilise jaaniõhtuga. Juba praegu kavandame igasuvist ekskursiooni – seekord Mulgimaale.

Eelmisel sügisel alustasime perekeskuses väikeste näituste korraldamisega, et tutvustada meie inimeste huvitavaid

hobisid ja töid-tegemisi. Nii sai septembris perekeskuses näha Sarvel elava Virve Aruoja kauneid vaipu, oktoobris tutvustasime kunstnik Liia Peedu portselanimaali ja novembris toimus Rita Milleri liblikate kollektsiooni ning maalide näitus. Selle aasta jaanuaris oli näitus Jaan Otsasoni rikkalikest kogudest teemal „Eesti rahvariided“. Ka järgnevateks kuudeks kuni kevadeni on juba näituste plaanid tehtud – jälgige reklaami ja külastage meid!

Sügisel alustasime veel mitme uue tegevusega. Populaarne on Alne Lepna juhendatav tervisevõimlemine igal neljapäeva õhtul. Liikumine on igas eas väga vajalik – peale mõnusat rahulikku võimlemist vaikselt muusika saatel on enesetunne ülimalt hea ja naised on väga rahul.

Mitmekülse käelise tegevuse mõtte algatas endine pedagoog Vaike Kutser. Selle tulemusena käivad huvilised koos koguni kahes kohas – täiskasvanud Hellamaal perekeskuses Kersti Rõbtšenko juhendamisel ja lapsed Suuremõisa Noortekeskuses Külvi Kummeri ja Jaana Omani käe all. Hellamaal on õpitud jõulukaartide ja kinkekarpide valmistamist, kuivviltimist, plaanis on tutvuda köitetööga, portselani maalimise ja veel mitme huvitava asjaga. Suuremõisas prooviti juba kätt portselanimaaliga ja klaasist kaunite piltide tegemisega. Lapsed on sellest huviringist väga vaimustatud.

Eelmisel hooajal alustanud mälumängurid jätkavad edukalt ka praegu Tiit Kervese eestvedamisega. See on väga tervitav, sest Pühalepa valla mälumängurid teevad ilma ka vabariiklikel turniiridel ja nii on sinnagi järelekasvu loota. Pealegi on see ala, mis toob kodust välja ka meie mehed.

Vahelduseks tubaste asjadega tegelemisele on vaja keha ning vaimu turgutada ka värskes õhus. Nii püüame vastavalt võimalustele käia kodusaare huvitavate paikadega tutvumas. Oktoobris tegime väikese reisi naabervalla – jalutasime Ristimäel, vaatasime väikest Malvaste surnuaeda ja kabelit, uudistasime Kootsaare „Eiffeli torni“. Kevade alguse tähistamiseks on kavas jälle väike huvireis, kus saab ka natuke jalgsi matkata.

Lisaks Suuremõisa käsitööringile pakub lastele tegevust ka Hellamaal koos käiv huviring, mida juhivad Sille Sõlg. Koos joonistatakse, mängitakse, meisterdatakse ja arutatakse huvitavatel teemadel.

PÜHALEPA VALLAMAJA TELEFONINUMBRID

Üldtelefon	463 6840		Sotsiaalnõunik Urme Soonvald	463 6844
Faks	463 6848		Maakorraldaja Mai Julge	463 6845
Vallavanem Ants Orav		463 6841	Vallavaranõunik Alne Lepna	463 6846
Abivallavanem Eve Kustala		463 6843	Pearaamatupidaja Eve Koljak,	
Vallasekretär Riina Lilleõis		463 6842	raamatupidaja Annika Sõlg	463 6847
Referent Katrin Paat		463 6840	Sotsiaalpedagoog Heli Tuisk	463 6849

Pastor Enno Tuuliku jutlused toimuvad pühapäeviti kord kuus. Novembris hingedepäeval süütasime perekeskuses küünlad, et meenutada laulude ja palvetega meie keskelt lahkunuid. Esimesel jõulupühal oli meil kaunis jõulukontsert, kus musitseerisid Enno Tuuliku lapsed.

Eelmisel aastal valmis meiega ühel õuel asuv valla sotsiaalmaja, kus juba esimesed elanikudki sees. Kevadel ootab aga selle kauni maja ümbrus heakorrastamist. Selleks kavatseme appi kutsuda ka perekeskuses tegutsevate huviringide liikmeid, sest ühiste mõtete ja jõududega saab palju korda saata.

Hellamaa Perekeskuse edukaks toimimiseks on vaja ka üksjagu rahalisi vahendeid. Kuna valla eelarve on küllaltki pingeline, siis tuleb paljus loota projektidele ja iga tegevustest osavõtja omaosalusele. Kuna me asume Hellamaal, aga meie aktiivsed inimesed elavad üle valla laiali Salinõmmest

Kärdlani, siis on proovides ja ringides osalemine päris keeruline, sest paljudel ei ole oma transporti. Senini on meid hädast välja aidanud valla buss ning me väga loodame, et see võimalus on meil ka edaspidi.

Paraku on ka meil see häda, et iga aastaga jäävad meie tegijad vanemaks ja nii mõnigi peab tervise tõttu loobuma senistest huvialadest. Nooremad inimesed ja „algajad“ pensionärid aga millegipärast ei taha või ei viitsi enam kodust välja tulla. Teadmiseks teile – kõik ettepanekud ja ka teie ise olete igal ajal meie majja oodatud, sest ega me ei taha ju teistest hiidlastest kehvemaks jääda.

Siiani oleme ühiselt toime tulnud ja kuigi elu paneb vahel ka püksirihma pingutama, oleme optimistlikud – tulge meie majja ja te ei kahetse!

Eha Kivi

Palade kooli näiteringi 20. lavastus

Veebruarikuu eelviimasel päeval mängiti Palade koolisaali laval näitemängu „Tuhkatriinu“, mis oli kooli näiteringi 20. lavastus, ehk juubelletendus.

Seda lavastust võiks nimetada „Tuhkatriinu 3“, kuna esimene lavastus oli 1996. aastal, seega 13 aastat tagasi ja teine lavastus, mis laste poolt välja nuruti, oli aastal 2001, seega kaheksa aastat tagasi. Mõlemas lavastuses mängisid keskastme õpilased. Tänapäevane esietendus ja juubelletendus oli spetsiaalselt kirjutatud algklassidele, uues kuues.

Kooli näiteringi tööd on 16 aastat (1993-2009) juhendanud Helju Pets. Näiteringist on osa võtnud 16 aasta jooksul 88 õpilast. Juhendaja poolt on ömmeldud 125 kostüümi.

Nende aastate jooksul on näitering saanud ka hulgaliselt autasusid nii Hiiumaal kui ka väljaspool Hiiumaad. Kaks kostüümpreemiat, kolmel korral on Hiiumaad esindatud vabariiklikel kooliteatrite Riiklikel festivalidel.

2004.a. saadi Abja-Paluoja kolmas koht, näidendiga „Väike nõid“. Osa võttis 24 kooliteatrit üle Eesti. Parim naisnäitleja Liina Männama, parimad kõrvalosatäitjad Karmen Aasma ja Emma Trumm.

2005.a. – teine koht Palamusel. Osa võttis 19 kooliteatrit. Parim naisnäitleja Liina Männama. Eripreemia negatiivsete iseloomuomaduste oskusliku kujutamise eest.

2006.a. – Vabariikliku Kooliteatrite Riikliku Festivali laureaat. Näidend „Sinine päike“ (H. Pets) sai eripreemia kõige mõnusama etenduse eest. Parimaks naisnäitlejaks valiti Hiiumaal Hannela Paat.

2007.a. – „Kuu tundi nähtamatu“ (H. Pets) Kärdlas ülevaatusel, Ave Alavainu tunnustus Liina Männamaale. Parimad näitlejad Hannela Paat ja Emma Trumm.

2008.a. mindi kahe näiteringiga ülevaatusse. Keskastme õpilased mängisid „Kärdi lugu“ ja saadi publiku preemia. I klass mängis „Piibeleheneitsit“. „Kärdi looga“ käis näitering

preemiareisil Rakveres ja andis külalisetenduse Rakvere põhikoolis, kus kiideti väga Kärdi osatäitja Karmen Aasma mängu.

Kui minna ajas veel rohkem tagasi, siis 1998/1999 mängiti Fr. R. Kreutzwaldi lugu „Kuidas seitse rätsepat Türgi sõtta lähevad“, dramatiseering H. Pets. Viis etendust anti koolis ja neli vabaõhuetendust, mängisid ainult poisid.

On tehtud ka muusikale. „Kaksteist kuud“ – Helju Pets kirjutas libreto vene muinasjutu ainetel, muusikaline koostöö Inga Jürimäega (2000). „Mary Poppins ja jõulud“, koostöö Jaanika Palkmaniga (2007).

On tehtud ka õpetajatega näitemängu. „Jevgeni Onegin“ õpetajapäeval ja kooli 115. aastapäeval (1999); „Šampoon ehk rikkad ja blondid“ (H. Pets) mängiti samuti õpetajapäeval (2002).

Helju Pets tänab kõiki õpetajaid, kes on lubanud lastel vahel tunnist puududa, kui lavastus „kõrbema hakkab“. Jaanika Palkmani, Kati Vahti, Aare Ristmäge, Teet Kitkast, Pühalepa valla kultuuritöötajat Klaire Leigrit ja neid, kes koolis enam ei tööta. Helgi Rõõmusaare, Enn Tatar, Inga Jürimäe, Ille Savioja Kärdla Kultuurikeskusest.

Juubelletenduse puhul tahab Helju tänada kõiki õpilasi, kes on osalenud näiteringis. Südamesse on jäänud Karoliine Sinijärv Pöial-Liisina, Anet Männama Aurorena „Uinuvast kaunitarist“ ja Sven Paes samast näidendist printsina. Liina Männama väikese nõiana ja tõelise printsessina. Karmen Aasma Rumpumplina „Väikeses nõias“, koolipreilina „Tõelises printsessis“, ajalooõpetajana lavastuses „Sinine päike“ ja unustamatu Kärdina lavastuses „Kärdi lugu“. Üldse on Karmen Aasma võtnud osa kuuest lavastusest. Viiest lavastusest on osa võtnud Siret Paes, Jane Paes, Hannela Paat, Nele Kivila.

Alustanud on nullist, et tõusta tippu – tulevased andekad lavajõud: Angelika Kivila, Triin Jürimäe, Merje Reismaa, Merit Reismaa, Sandra Pahk, Gerda Liit, Anni Pere, Aditi Toome, Ander Põldmaa, Karl-Erik Teigar, Kristella Küttim. Siis veel. Igal inimesel on oma saladused ja nõrkused, nii ka Heljul. Helju võttis osa 2008. aasta romaanivõistlusest. Pälvides romaaniga „Õnneõiteta sirelid“ äramärgitud auhinna. Romaanivõistlusest võttis osa 41 autorit ja jääda selles suures hulgas seitsmendale kohale on suur au. „Olen alati kirjutanud armastanud, kuid tavaliselt sahtlisse. Eks ma avan nüüd oma sahtlid, kui esikromaan trükivalgust näeb. Nooruses kuulusin ma Noorte Autorite Koondisse, mis

tegutses Kirjanike Liidu juures“.

Helju Pets on kirjutanud 15 dramatiseeringut ja 5 näidendit. Sinna lisanduvad veel nelja jõuluõhtu lavastused koos näiteringi, lauljate ja tantsijatega.

„See aasta, mis oli, oli õnnelik mulle. Oli ju roti aasta ja ma olen roti aastal sündinud. Armastan oma tööd Palade Põhikooli pikapäevavõistluses ja näiteringis. Ühesõnaga ma armastan lapsi ja sagimist. Mulle ei meeldi vaiksest istuda, Ümber peab olema kära ja sagin, ning laste säravad silmad. Ikka edasi, kas või üle kivide ja kändude. Elu on ju selline.“

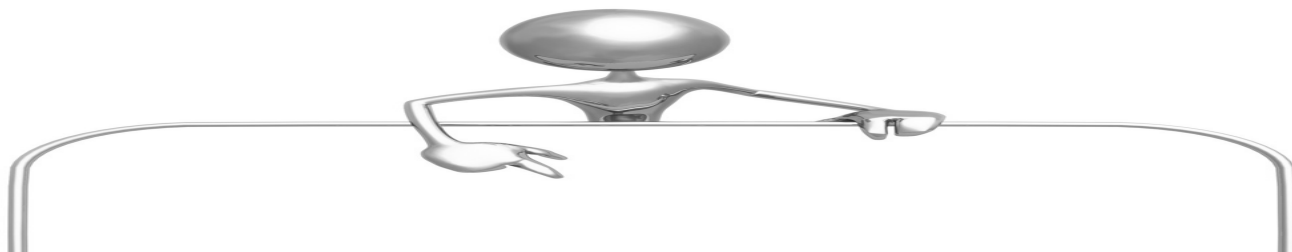
Helju Pets (keskel) ja näitlejad

Projektõppe nädal Palade Põhikoolis

Veebruari viimasel nädalal toimus Palade Põhikoolis projektõppe nädal. Õpilased jaotati eelnevalt aineõpetajate vahel ära ja iga õpetaja uuris oma rühmaga erinevaid teemasid. Uurimistööst koostati ettekanded, mida esitleti teistele. Eesti keele ja kirjanduse õpetaja Aare Ristmäe rühm esitles Hiiumaa kirjanikke, kooli majandusjuhi Teet Kitkase rühm uuris lennunduse ajalugu, loodusainete õpetaja Karin Poola rühm tutvustas akvaariumi saladusi, direktor Uno Kõivu rühm esitles Palade kooli spordiajalugu, matemaatikaõpetaja Ulvi Voolma õpilased uurisid ufode olemust, õpetaja Kersti Rõbtsenko juhendatud õpilased tutvustasid Hiiumaad vene keeles, inglise keele õpetaja

Maimu Juhe rühm rääkis Hiiumaa vaatamisväärsustest, muusikaõpetaja Jaanika Palkmani õpilased esitlesid Rudolf Tobiase elulugu ja teisi Hiiumaa kuulsaid muusikuid, ajaloo- ja kunstiõpetaja Anne-Ly Grab juhendas oma rühma teemal „talutoit ja -hooned“, ühiskonnaõpetaja Antti Leigri rühm rääkis Eesti võtmeisikutest ja arvutiõpetaja Kati Vaht uuris oma rühmaga päikesesüsteemi.

Üldjoontes jäid nii õpetajad kui õpilased nädalaga igati rahule, kerge vaheldus ainetundidesse on teretulnud ja värskendav. Kõik said kogemuse võrra rikkamaks ja juurde ideid, mida järgmine kord uutmoodi teha.

Haldusreformist

Viimastel päevadel on meedia üks põhiuudiseid haldusterritoriaalne reform.

Sõna on võtnud Riigikontrolör, Õiguskantsler, Isamaa ja Respublika Liidu esimees ja muidugi ka regionaalminister. Sellest infost koorub välja kavandatava reformi eesmärk vähendada radikaalselt omavalitsusüksuste arvu ja sellega tekitada tugevad (loe rikkad) ja haldussuutlikud omavalitsused. Pealegi tuleks kava kohaselt see ette valmistada veel enne käesoleva aasta kohalike volikogude valimisi. Riigikontrolör rõhutab mõistuse reformi vajadust sellel aastal ja viitab üldiselt omavalitsuste haldussuutmatusele. Õiguskantsler väidab, et omavalitsusüksused rikuvad elanike põhiõigusi.

Kas olukord on tõesti nii halb?

Kui me loeme omavalitsusüksustes Riigikontrolli poolt läbi viidud auditite kokkuvõtteid, ei ole olukord sugugi nii hull, vastupidi, omavalitsusüksused on võrreldes keskvalitsuse ametkondadega tunduvalt paremini hakkama saanud eurorahade kasutulevõtmisega. Saaksid isegi paremini, kui ametkonnad oleks õigeaks ajaks ette valmistanud seda reguleeriva dokumentatsiooni. Loomulikult on avastatud ka rikkumisi, millest osa on tekkinud tähelepanematusel, osa vähesest kvalifikatsioonist, aga suurem osa hoopis sellest, et omavalitsusüksuste praegused tulud ei võimalda kõiki neile pandud ülesandeid täita riigikontrolli poolt eeldatavas mahu ja kvaliteedis. Samas ei ole Eesti riigis tegelikult kehtestatud omavalitsusüksusele antud paljudele ülesandele kriteeriume ei mahu ega kvaliteedi osas. Kõik arvavad aga, et omavalitsused ei saa oma ülesannetega hakkama. Riigikontrolöri arvamus, et ainult maakonnatasandil loodavad omavalitsused oleks piisavalt tugevad kõigi ülesannetega toimetulemiseks ja elanikkonna säilitamiseks maapiirkondades on ekslik, sest on ka muid võimalusi. Elanikkonna maapiirkondast lahkumine ja ääremaastumine tegelikult mammutomavalitsusüksuste puhul suureneb. Nõustuma peab Riigikontrolöri arvamusel, et haldusreformi küsimust ei tohi politiseerida. Seda aga pole Eesti riigis praegu võimalik mitte teha.

Õiguskantsler on mures, et omavalitsustes avastatud puuduste tõttu võivad isikute põhiõigused sageli jääda tagamata. Arvestades läbiviidud kontrollimiste tulemusi ja laekunud kaebusi, ei tohiks siiski teha järeldust ja väita, et haldussuutmatud on kõik omavalitsusüksused vaid ainult osa nendest. Tema arvamusel on olemas piisav ja tungiv põhjus riigi kiireks ja otsustavaks sekkumiseks ning uue halduskorralduse kehtestamiseks. Õiguskantsleri arvamusel kohaselt peaks Eesti saama tugevad ja toimivad omavalitsused, kes tagavad oma elanikele põhiseaduspärase kohtlemise, kvaliteetse õigusloome ja avalike teenuste kättesaadavuse ühtlaselt üle terve riigi.

Regionaalminister väidab, et:

loodavad 20 omavalitsusüksust suudavad arendada ka neid

potentsiaalseid piirkondi, kellel senini väiksuse tõttu puudusid selleks eelarvelised võimalused; väheneb piirkonna killustatus; väheneb elanike siirdumine senistest väiksematest maakondadest ja valdadest suurematesse keskustesse; väheneb ebavõrdsus omavalitsuste vahel ja suurenevad riigi võimalused delegeerida kohapealsete küsimuste otsustamine omavalitsustele, kus on selleks rohkem infot; kasvab omavalitsuse volikogu ja valitsuse otsuste kaalutletus ja läbipaistvus, kuna konkurentsi tulemusena tekib reaalne opositsioon võimulolijaile, see aitab parandada sisemisi kontrollisüsteeme, vähendada juhtimisvigu ja korruptsiooni; kasvab kodaniku võime kaasa rääkida ja mõjutada küsimusi, mis praegu jäävad väljapoole kodumavalitsuse piire jne. Niinimetatud arvamusiidrid väidavad, et uurida pole vaja enam midagi, seda olevat tehtud piisavalt. Lubage nendes väidetes kahelda. Eesti omavalitsusüksuste keskmine suurus on teiste Euroopa riikidega võrreldes keskmiste seas, territooriumilt on aga Eesti omavalitsusüksused kõige suuremad. Asustustiheduselt oleme siiski nimekirja lõpuosas. Eesti omavalitsusüksustele pandud ülesannete mahtu saame võrrelda põhjamaadega, kus neid on Euroopas kõige rohkem. Omavalitsuste tulud võrreldes nende samade riikidega on aga tunduvalt väiksemad, mitte ainult reaalses mahu, vaid ka võrreldavates tingimustes. Kas keegi on üldse esitanud küsimuse, miks on omavalitsusüksused väidetavalt haldussuutmatud? Kui osundatakse, et selle põhjuseks on omavalitsuste ametnike ebapiisav ettevalmistus ja tase, on see vaid üks väike osa tõest. Suuremas osas on selles süüdi omavalitsuste praeguse tulubaasi ebapiisavus ja erinevate ülesannete seadusandlusega ebaotstarbekalt korraldatud täitmine. Kuna aga riik oma seadusandlusega on kehtestanud omavalitsuste tulubaasi ja andnud ülesanded, siis omavalitsuste finantsilises võimekuses ei saa süüdistada omavalitsusüksusi.

Kas reform sellisena on tõesti võimalik?

Osundan, Rootsis pikka aega omavalitsuste liidu juures arenguprojektidega tegelenud Ulf Johanssoni sõnul „oleks majanduskriisi tingimustes haldusreformi lihtsam läbi viia olnud, aga Eesti pole selleks valmis. Eesti vajab enne terviklikku analüüsi, milliseid ülesandeid täidab praegu keskvoim, milliseid omavalitsused ja milliseid kodanikud ise ja kuidas see tulevikus peaks olema. Selgelt peab sõnastama reformi eesmärgi, mida tahetakse selle läbiviimisega võita“, põhjendas viimased kaheksa aastat Eestis elanud ja MTÜ Polis liikmeid haldusreformi osas nõustanud Johansson oma arvamusel. Rootslase sõnul ei tähenda haldusreform ainult suuremaid omavalitsusi, vaid igasuguse koostöö tegemist omavalitsuste vahel, riigi ja omavalitsuste ning omavalitsuste ja kodanike vahel

„Liitumine pole alati garantii kohaliku elu paranemiseks, küll aga aitab igasugune koostöö omavalitsuste vahel kõigi jaoks kasulikumaid otsuseid teha,“ selgitas spetsialist.

Seega, eesmärk ei saa olla suured omavalitsused. Kui see aga on tõesti eesmärk, siis mitte sellepärast, et omavalitsused oleksid haldusvõimekamad ja rikkamad, vaid selleks, et erakondadel oleks lihtsam saavutada omavalitsuste üle kontrolli. Mis on just vastupidine Riigikontrolöri üleskutsele mitte politiseerida haldusreformi.

Kes vähegi on kursis omavalitsussüsteemi ülesehituse, omavalitsustele pandud ülesannete ja rahastamise süsteemiga, teavad, et selline matemaatiline liitmine ei anna haldusterritoriaalse reformi läbiviimisel soovitud tulemust. Ei anna kahe vaese liitmine rikast nagu ei anna ka kahekümne vaese liitmine rikast omavalitsusüksust, vaid väheneb vaeste omavalitsusüksuste arv, vastavalt siis kas poole võrra või 10 korda. Elanikele osutatavate teenuste kvaliteet ja maht ning selleks vajaminevate vahendite hulk muutub vähe.

Kõik uuringud mis Eestis on tehtud, viitavad sellele, et praktilist rahalist kokkuhoidu omavalitsusüksuste ühendamise, mille arvel täita neid ülesandeid, mis tänaseni on rahastamata, pole võimalik saavutada.

Väike kokkuhoid on võimalik saavutada mahuefekti arvel, mis võimaldab suuremaid investeeringuid ellu viia kiiremini, samas investeeringute arv ei suurene. Teiseks mastaabiefekti tõttu võib olla, rõhutan, võib olla on võimalik valida kvalifitseerituimaid spetsialiste.

Kui erinevad kommentaatorid avalikes kommentaariumides väidavad, et sundkorras läbiviidud reformid on olnud edukad Euroopas ja põhjamaades, siis võib tuua mõned näited. Rootsis aastakümneid tagasi läbiviidud haldusterritoriaalse reformi järel pole paljudes kohtades kogukonnad tegelikult siiani ühinenud ega tunnista oma koduvallana suurt sunnikorras ühendatud omavalitsust. Taanis läbiviidud reformile eelnes mitmeid aastaid kestnud uuring ning arvestused, mille tulemusena muudeti väga suures osas omavalitsuste rahastamise süsteemi. Soomes pole kunagi tunnistanud sunnikorras läbiviidavat reformi. Praegu kehtiva reformikava aluseks on tegelikud arvestused, kui suurel territooriumil, millise elanike arvuga omavalitsuses on võimalik põhitervishoiu ja hoolekandeteenuseid osutada optimaalses mahus ja kvaliteedis tulenevalt sellel territooriumil kogunevate tuludega. Sellise analüüsi tulemusena tunnistati, et neid teenuseid oleks võimalik osutada territooriumil mille suurus on ~ 20 tuhat inimest. Sama analüüs tehti ka teiste valdkondade suhtes. Omavalitsustel on nüüd võimalus kas ühineda, või ametlikult teha koostööd teenuste osutamiseks. Kui aga ühinemine toimub, siis on keskvalitsus näinud ette arvestatavad ja motiveerivad boonused. Kahe valla ühinemisel kui elanike arv jääb siiski alla 20 tuhande elaniku, ligi 4 miljonit eurot, maksimaalne bonus kui ühineb mitmeid omavalitsusi on ligi 20 miljonit eurot. Ka praeguses majanduslanguses ei

kavatseta neid boonuseid ära jätta ega vähendada. Reformi käigus muudetakse ka omavalitsuste rahastamise süsteemi, et neil oleks uutes tingimustes võimalik paremini toime tulla. Samas toimub haldusterritoriaalne reform kogu riigis, mitte ainult omavalitsuste, vaid ka riigihalduse osas. Kui eelmise reformi järel jäi Soome 5 lääni – riiklikku haldusterritoriaalset üksust, siis praeguse reformi tulemusena kaovad üldse riiklikud haldusterritoriaalsed üksused. Tugevdatakse hoopis maakondlikke omavalitsusliite, kelle ülesandeks on haldus piirkondlikul, loe maakondlikul tasandil. Riik loob läänide asemel erinevatesse paikkondadesse oma toimeüksused, kelle ülesandeks on kontroll omavalitsuste tegevuse üle ja järelevalve erinevates valdkondades ning muude riiklike toimingute teostamine ja lubade valjastamine.

Läti reformist parem ei räägiks, sellise eemärgiga reform on määratud läbi kukkuma. Arvan, et lähema viie aasta jooksul tullakse selle juurde tagasi, ning korraldatakse ümber kohalike omavalitsuste tulubaasi küsimused, suurendatakse riiklikke eraldisi ja uuendatakse eelarvete tasandamise süsteemi.

Ma olen põhimõtteliselt nõus, et haldusterritoriaalne reform on ka Eestis vajalik, sest praeguseks vastuvõetud seadustega omavalitsustele pandud ülesannete täitmine ei ole optimaalne. Samas ei tea Eesti riigis keegi, kui suures mahus ja millise kvaliteediga teenuseid peaks omavalitsus elanikele osutama. Enamuses puuduvad ka vastavad mõõdikud, mille täitmist jälgida. Seega ei tea me ka mida teenuse osutamine tegelikult maksab, st palju selle osutamiseks on tarvis raha erineva suurusega omavalitsusel. Mingil määral on see võimalik haridusvaldkonnas.

Millegipärast ei ole kasutatud seadusandlikku võimalust panna omavalitsustele ühiselt täidetavaid ülesandeid. Näiteks, jäätmeäitluses on ebaloogiline korraldada seda ühe väikese elanike arvuga hajaasustusega omavalitsuses. Seadusega oleks võinud ette näha, et seda ülesannet peavad omavalitsused täitma koos territooriumil, kus elab vähemalt 20 tuhat elanikku. Samuti võiks olla korraldatud keskhariduse andmine, kui see aluseks võtta oleks optimaalne omavalitsusüksuse suurus 10 – 15 tuhande elaniku piires. Aluseks saaks olla ka vanurite ja puuetega inimeste hoolekanne, aga ka kutsehariduse andmine. Ja sellise korralduse alternatiiviks oleks siis omavalitsuste ühinemine, millele riik rakendaks ka tõesti motiveerivad boonused. Ühest küljest oleks selline ühinemine vabatahtlik, kuigi selle juures on ka sunni moment, teatud ülesande täitmiseks vajalik kapatsiteet. Keskvalitsusel oleks võimalik siiski ka muude sunnimehansismide rakendamiseks, seda aga peale muude võimaluste ammendumist, peale järgmisi või ülejäägimisi kohalike volikogude valimisi.

Siiski on reformi läbiviimisel igal juhul vaja üle vaadata ning korrastada omavalitsuste tulubaasi kujunemise alused ning tulude suurendamine, sest vastasel juhul jäävadki alati täitmata mõned ülesanded. Näiteks maapiirkondades ei viida mustkatte alla (tolmuvabaks) kunagi kohalikke teid, erinevad mälestised lagunevad lõplikult jne. Põhjus selleks on väga lihtne. Kohalike omavalitsuste tulubaasi ei ole mitmete ülesannete täitmiseks vahendeid kunagi üldse ette nähtud, suuremad nendest ülesannetest on kohaliku infrastruktuuri korrashoid, sealhulgas teede korrashoid ja omavalitsuse üldine arendamine, planeeringud ja keskkonnamõjude hindamine. Selleks oleks vaja vähemalt 3 - 5 miljardit krooni. Kui selline hulk vahendeid on puudu, siis soov täita kõiki ülesandeid parema kvaliteediga olemasoleva tulude mahu juures on ebaloogiline.

Ettevõtjad toetavad jõuliselt haldusterritoriaalse reformi läbiviimist põhjusel, et väikesed omavalitsused ei ole suutelised toetama ettevõtluse arengut. Nad võiksid ju mõne seaduse ka läbi lugeda, siis teaksid, et sellist ülesannet pole kohalikele omavalitsustele kunagi pandud. Omavalitsused on ettevõtluse arendamisest huvitatud, kuigi neile ettevõtlusega seotud makse ei laeku, välja arvatud üksikisiku tulumaks, mis laekub töötaja elukohajärgsesse valda või linna. Arendamisega siiski on tegeldud, kuigi seni oma vabast tahtest ja juhul, kui omavalitsusüksustel on õnnestunud kusagilt vahendeid kokku hoida. Ettevõtluse tarbeks on põhiliselt korrastatud infrastruktuuri. Vallad ja linnad on aastaid taotlenud riigilt võimalust saada maad ettevõtluse arendamiseks, kuid keskvalitsus on sellest alati ära öeldud

just põhjendusega, et see pole omavalitsuse ülesanne.

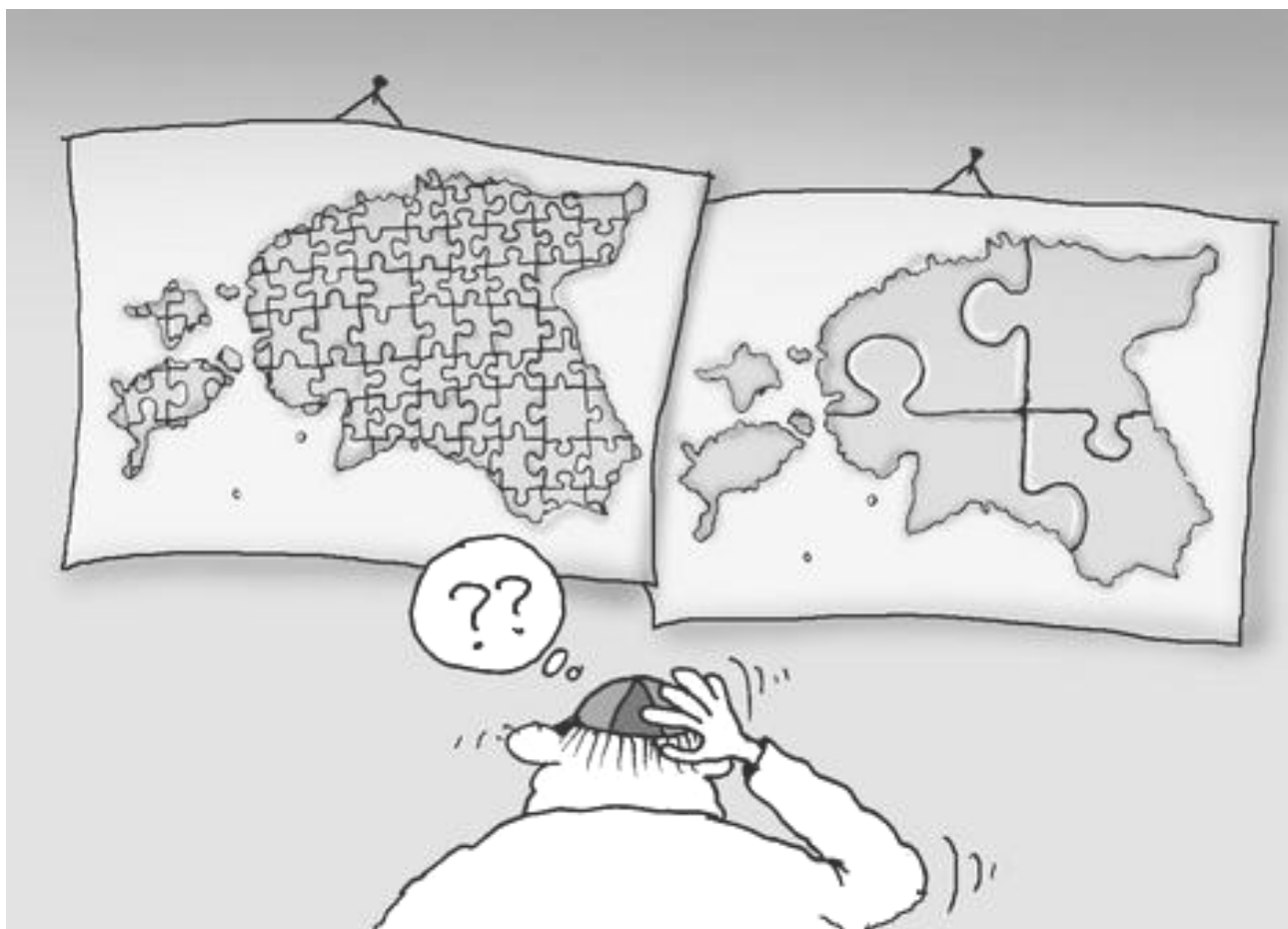
Olen lugenud regionaalministri poolt valitsuskabinetile esitatavat haldusreformi seaduse eelnõu ja seletuskirja. Huvitav on see, et seletuskirja üks osa näitab tegelikult, et lihtsast omavalitsusüksuste liitmisest kokkuhoidu pole võimalik saavutada. Viidatakse ka sellele, et mujal läbiviidud ja viidavate reformide käigus on alati korrastatud omavalitsuste tulubaasi ja suurendatud nende võimalusi, mida meil aga teha ei kavatseta. Poliitikud peaksidki nüüd, nagu ka riigikontrolör soovitab, mõistust kasutama enne kui midagi otsustavad.

Põhiseaduse kommenteeritud väljaande punkt 4 § 158 osas ütleb „Kogu riigi territooriumi hõlmava haldusterritoriaalse reformi PS-le vastav läbiviimine eeldab PS XIV peatüki terviktähenduse ja proportsionaalsuse põhimõtte arvestamist: kohalik omavalitsus tuleb säilitada nii sisulises kui ka vormilises tähenduses, muudatuste eesmärk peab olema selge ja vastama avalikele huvidele ning eesmärgi saavutamise vahendid peavad olema sobivad ja kohaliku omavalitsuse iseseisvust ja kogukondlikku identiteeti võimalikult säästvad.“

Jõudu meile kõigile loogilise ja arengut toetava haldusterritoriaalse reformi läbiviimiseks nii kohalike omavalitsusüksuste kui riigi halduse osas.

Märt Moll

Eesti Maaomavalitsuste Liidu rahandusnõunik

Segane haldusreform.
FOTO: Urmas Nemvalts Postimees

Sadama maa-ala detailplaneeringu (KSH) programmi kavand

Pühalepa Vallavalitsus teatab Suuresadama küla Sadama maa-ala detailplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) programmi kavandi avalikust arutelust. Detailplaneering algatati vallavolikogu 27.01.2009 otsusega nr 343 ning KSH vallavalitsuse 28.01.2009 korraldusega nr 26.

Detailplaneeringu eesmärk on Kännu ja Kakri kinnistute vahele jääva lahesopi planeerimine väikelaeva-, külalis- ja kalasadamaks, maa sihtotstarvete, ehitusõiguse ja kitsenduste ulatuse määramine. Detailplaneeringu kehtestaja on Pühalepa Vallavolikogu, koostamise korraldaja Pühalepa Vallavalitsus (Tempa küla, 92348 Pühalepa vald; kontaktisik: Mai Julge, tel 463 6845). Detailplaneeringu koostaja on Dagopen OÜ

Projektbüroo (Sadama 15, 92412 Kärkla; kontaktisik: Jüri Kuusemets, tel 463 2024). KSH koostaja on Dagopen OÜ Projektbüroo (Sadama 15, 92412 Kärkla; kontaktisik Rein Urman tel 511 0712).

Detailplaneeringu lähteseisukohtade ning KSH programmiga saab tutvuda ajavahemikus 10.03.-24.03.2009 tööajal Pühalepa vallavalitsuses, KSH programmiga ka valla kodulehel: www.pyhalepa.hiiu.ee.

KSH programmi kohta saab kirjalikke ettepanekuid, vastuväiteid ja küsimusi esitada samal ajavahemikul kõikidel eelnimetatud aadressidel. KSH programmi avalik arutelu toimub Pühalepa vallamajas 27.03.2009 algusega kell 14.

**SUUREMÕISA
MÖÖBLIÄRI**

**Hinnasula märtsis !
Üllatusi kuni -50%!**

**T-R 9-17;
PE -suletud,
Telefon 4632150,
suuremoisa@viigardi.com**

**Lähenemas on teine voor
ISAMAALINE FITNESS sarjas,
20. märtsil
Suuremõisa võimlas
algusega kell 16.00.**

**Info Heli Tuisk
46 36 849**

**Palade rahvaraamatukogu
on kevadisel koolivaheajal**

**16.-22.MÄRTS
suletud**

**seoses töötaja õppepuhkusel
viibimisega.**

***Toimetulekutoetuse avalduste vastuvõtmine
toimub kolmapäeval
18. märtsil***

***Suuremõisas kell 9.30 - 12.00 ja
Palade Spordihoones kell 13.00 - 14.00.***

***Töötute kogunemine on neljapäeval 19. märtsil
kell 9.00 Hellamaa Perekeskuses.
Info telefonil 4636844***

**Pühalepa Vallavalitsus ja Vallavolikogu õnnitlevad
Veebruari ja märtsikuu
juubilare ja eakaid sünnipäevalisi**

MARIANN KOKLA
HEIGO MÄGI
MAILI OJATAMM
TIIU APRI
MATI KAUR
MAIMU VOOLMA
ELMAR JUHE
ELLEN-HELGA KALMUS
JOHANNES LIIVA
TAIMI ROOSILEHT
LEIDA PRIIT
VIRVE ARUOJA

HILLAR LÖPPE
MARIKA MÄGI
ANDRES MATT
REIN LAUPA
LEMBIT LUUK
URVE RAND
ARVI KAEVATS
EVA HAVI
ARVO SAARNAK
MEELIS KALLAM
IRINA ALAS
VILMA-ELMIINE JUURIK
VALTER MAASEL
SILVIA MAASEL
MARINA PADU

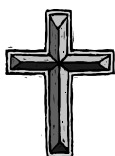
Palju õnne!

Meie hulgast on lahkunud

REET RAAG 1. märtsil

Avaldame kaastunnet lahkunu omastele

Pühalepa Vallavalitsus ja Vallavolikogu

SUUREMÕISAS